

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju

Preddiplomski studij psihologije

Dolores Pranjić

Ljubav, zadovoljstvo u vezi i ljubomora

Završni rad

Izv. prof. dr. sc. Zvezdan Penezić

Zadar, 2014.

Sadržaj:

Sažetak.....	1
Abstract.....	2
1. Uvod.....	3
1.1. Ljubav.....	3
1.2 Zadovoljstvo u vezi.....	7
1.3 Ljubomora.....	8
2. Cilj rada.....	13
3. Problemi	13
4. Hipoteze.....	13
5. Metoda.....	14
5.1. Ispitanici.....	14
5.2. Mjerni instrumenti.....	14
5.3. Postupak.....	15
6. Rezultati.....	16
7. Rasprava.....	19
8. Zaključak.....	24
9. Literatura.....	25

Sažetak

Prema Stenbergovoj teoriji, ljubav ima tri komponente: *prisnost*, koja obuhvaća osjećaj bliskosti, povezanosti i vezanost u ljubavnim odnosima, zatim *strast*, koja obuhvaća nagone koji dovode do romantike, fizičku privlačnost i seksualnu konzumaciju te *predanost* koja kratkoročno obuhvaća odluku da se voli drugu osobu, a na duge staze, ulaganje truda u održavanju ljubavi. Svaka osoba koja doživljava ljubav, također doživljava i određenu količinu ljubomore, odnosno kompleksnu reakciju koja se javlja kao odgovor na percipiranu prijetnju koja može uništiti ili prekinuti neki odnos koji je osobi važan. Ljubomora ima složenu prirodu sa svojim emocionalnim, kognitivnim i ponašajnim komponentama. Također, važno je i zadovoljstvo vezom, koje ovisi ne samo o izračunu koliko nam je veza korisna, već u ovu jednadžbu treba uvrstiti i doživljaj osobe o vrsti odnosa koji smatra da zaslužuje, kao i o razini očekivanja od alternativne veze, odnosno o percepciji vjerojatnosti boljeg odnosa s nekim drugim. Cilj rada je ispitati odnos ljubavi, zadovoljstva vezom i ljubomore kod studenata koji su u vezama i spolne razlike s obzirom na različite vrste komponenata ljubavi, zadovoljstva vezom i različitih vrsta ljubomore. Korištenjem *Multidimenzionalne skale ljubomore*, *Skale procjene kvalitete veze* te *Sternbergove skale ljubavi* nisu dobivene statistički značajne spolne razlike s obzirom na različite komponente ljubavi te zadovoljstvo vezom. Dobivene su statistički značajne spolne razlike s obzirom na emocionalnu vrstu ljubomore, odnosno žene su ljubomornije na emocionalnu prevaru u odnosu na muškarce, dok za druge vrste ljubomore nisu dobivene značajne spolne razlike. Zatim, dobivena je pozitivna povezanost zadovoljstva vezom sa emocionalnom ljubomorom, negativna povezanost zadovoljstva vezom sa kognitivnom ljubomorom te nema povezanosti sa ponašajnom ljubomorom. Također, dobivena je negativna povezanost sa ukupnom ljubomorom. Nadalje, dobivene su pozitivne povezanosti emocionalne ljubomore sa odanosti, strasti i ukupno ljubavi što znači da što su veće razine odanosti, strasti kao i ljubavi ukupno, to je osoba više emocionalno ljubomorna. Međutim, značajna povezanost nije dobivena za intimnost. Nadalje, dobivene su negativne povezanosti kognitivne ljubomore sa intimnosti, odanosti i ukupno ljubavi što bi značilo da što je kognitivna ljubomora veća to su razine intimnosti, odanosti i ukupno ljubavi manje, dok nije dobivena značajna povezanost sa strasti. Naposljetku, nisu dobivene značajne povezanosti ponašajne ljubomore te ukupno ljubomore sa različitim komponentama ljubavi.

Ključne riječi: prisnost, strast, predanost, kognitivna ljubomora, ponašajna ljubomora, emocionalna ljubomora, zadovoljstvo vezom

Abstract

According to the Stenberrg's theory, love has three components: *intimacy*, which encompasses the feelings of closeness, connectedness, and bondedness one experiences in loving relationships, *passion*, which encompasses the drives that lead to romance, physical attraction, and sexual consumation; and *decision/commitment*, which encompasses, in the short term, the decision that one loves another, and in the long term, the commitment to maintain that love. Any person who is fulfilling love, experiencing some amount of jealousy or complicated reaction in response to a perceived threat, which would end or destroy a relationship that is considered important. Jealousy has a complex nature with it's emotional, cognitive, and behavioural components. Also, it is important and relationship satisfaction, which depends not only on the calculation of how much the bond is useful, but in this equation should include the person's experience of the type of relationship that is considered to be worthy, as well as the level of expectations of alternative connections, or the perception of the likelihood of better relations with another person. The aim of this study is to examine the correlation of love, relationship satisfaction, and jealousy among the students who are in relationships and gender differences with respect to the different types of components of love, relationship satisfaction, and different types of jealousy. Using Multidimensional Jealousy Scale, Relationship Assesment Scale and Sternberg's Triangular Love Scale, there are no statistically significant gender differences taking into account the various components of love and relationship satisfaction. We have found significant gender differences taking into account the type of emotional jealousy, women are more vulnerable to emotional deception than men, while for other types of jealousy there are no significant gender differences. Also, there is a positive correlation between relationship satisfaction and emotional jealousy, negative correlation between relationship satisfaction and cognitive jealousy and there is no correlation with behavioural jealousy. Also, there is a negative correlation with the total jealousy. There is a positive correlation between emotional jealousy and loyalty, passion and love in total, which means that one person has higher levels of loyalty, passion, and love as a total, when he/she has higher levels of emotionally jealousy. However, there is no significant correlation with intimacy. Furthermore, there is negative correlation with cognitive jealousy, intimacy, loyalty, and total love which would mean that, when one person has higher levels of cognitive jealousy, has lower levels of intimacy, loyalty, and total love. But, there is no significant correlations with passion. Finally, there is no significant correlation between behavioral jealousy and total jealousy with various components of love.

Key words: intimacy, passion, decision/commitment, emotional jealousy, cognitive jealousy, behavioural jealousy, relationship satisfaction

1. Uvod

1.1. Ljubav

Što to znači voljeti nekoga? Predstavlja li to uvijek istu stvar, a ako ne, na koji način se ljubav razlikuje jedna od druge? Zašto su neke ljubavi vječne, dok druge nestaju gotovo jednako brzo kao što su formirane? Ovaj rad nastoji odgovoriti na ta pitanja putem trokutaste teorije ljubavi. Prema Stenbergovoj teoriji, ljubav ima tri komponente, odnosno *prisnost*, koja obuhvaća osjećaj bliskosti, povezanosti i vezanost u ljubavnim odnosima, zatim *strast*, koja obuhvaća nagone koji dovode do romantike, fizičku privlačnost i seksualnu konzumaciju te *predanost* koja kratkoročno obuhvaća odluku da se voli drugu osobu, a na duge staze, ulaganje truda u održavanju ljubavi. Veličina ljubavi ovisi o apsolutnoj snazi ove tri komponente. Kombinacijom ovih triju komponenata formira se niz različitih iskustava ljubavi. S obzirom da triangularna teorija ljubavi u sebi sažima ostale teorije ljubavi, empirijske nalaze iz istraživanja te određena iskustva, smatra se da pruža prilično sveobuhvatan temelj za razumijevanje mnogih aspekata ljubavi koja je temelj bliskih odnosa. Intimnost uključuje, u okviru svog djelokruga, osjećaje topline u ljubavnom odnosu. Strast uključuje izvore motivacije i druge oblike seksualnog uzbuđenja koji dovode do iskustva strasti u ljubavnom odnosu. Odluka ili predanost na taj način uključuje kognitivne elemente koji su uključeni u donošenje odluka o potencijalnoj dugoročnoj predanosti ljubavnom odnosu. Podjela je korisna za razumijevanje elemenata ljubavi i kako oni funkcioniraju u bliskim odnosima. Iako ljubav, kao i druge psihološke pojave, može biti podijeljena u više različitih dijelova, važno je ne izgubiti iz vida cjelinu u analizi njezinih dijelova.

Istraživanja pokazuju da intimnost sadrži, između ostalog, osjećaje želje za promicanjem dobrobiti voljene osobe, iskušenje sreće s voljenom osobom, veliko poštivanje voljene osobe, brigu o potrebama druge osobe, međusobno razumijevanje s voljenom osobom, dijeljenje intimnih i osobnih stvari s voljenom osobom, primanje emocionalne podrške od voljene osobe, davanje emocionalne potpore voljenoj osobi, intimnu komunikaciju s voljenom osobom i vrednovanje voljene osobe u životu (Sternberg i Grajek, 1984; prema Steinberg, 1986). Međutim, da bi se doživjela ljubav nije potrebno iskusiti sve navedene osjećaje. Naprotiv, istraživanje pokazuje da se doživljava intimnost i kada je jedan osjećaj prisutan te da se u obzir trebaju uzeti individualne razlike, odnosno da se količina osjećaja koja je potrebna da bi se iskusila intimnost razlikuje među pojedincima. Također, važno je naglasiti da iako struktura intimnosti može biti otprilike ista od jednog do drugog ljubavnog odnosa,

količina ljubavi se razlikuje prema različitim pojedincima. Na primjer, Sternberg i Grajek (1984) otkrili su da su muškarci skloni voljeti svoju ljubavnicu više od svoje majke, oca, brata ili sestre ili najboljeg prijatelja. Žene, s druge strane, vole svoga ljubavnika podjednako kao i najboljeg prijatelja istog spola. Sternberg i Grajek (1984; prema Steinberg, 1986) su također pokazali da se predvidljivost količine ljubavi za jednu osobu na temelju pojedinčeve količine ljubavi prema drugoj osobi, razlikuje s obzirom na vrstu odnosa. Točnije, otkrili su da se na osnovi količine ljubavi koju netko doživi za jednog člana nečije nuklearne obitelji (majka, otac, brat ili sestra najbliži u dobi) uglavnom može predvidjeti količina ljubavi koju osjeća za drugog člana te nuklearne obitelji. Međutim, na osnovi količine ljubavi prema članovima nuklearne obitelji se ne može predvidjeti količina ljubavi prema pojedincima izvan nuklearne obitelji.

Strast obuhvaća motivacijske i druge izvore uzbuđenja koje će dovesti do iskustva strasti. To uključuje i ono što Hatfield i Walster (1981; prema Steinberg, 1986) nazivaju "stanje intenzivne čežnje za jedinstvom s drugim". Primjerice, samopoštovanje, pripadnost, dominacija, podnošenje i samoaktualizacija također mogu pridonijeti doživljavanju strasti te se razlikuju među osobama, situacijama i vrstama ljubavnih odnosa. Na primjer, za seksualno ispunjenje je vjerojatno da će biti jako potrebno u romantičnim odnosima, ali ne i hladnijim odnosima. Manifestacija tih potreba može biti kroz psihološka i fiziološka uzbuđenja, iako se ove dvije vrste uzbuđenja ne može lako razdvojiti. Strast je recipročno interaktivna s intimnošću. Kao što intimnost može izazvati strast, tako i strast može izazvati intimnost, ali ono po čemu se razlikuju je što će strast privući na prvu, dok je intimnost ta koje će održati vezu na dugoročne staze. Također, intimnost i strast ne moraju uvijek biti u pozitivnoj korelaciji. U nekim vrstama odnosa, primjerice, onih sa prostitutkama, pojedinci mogu tražiti ispunjavanje potreba za strasti dok izbjegavaju osjećaj intimnosti. Negativna povezanost između intimnosti i strasti može se razviti u funkciji osobe kao i stanja, odnosno neki ljudi smatraju da postizanje emocionalne bliskosti i intimnosti zapravo ometa njihovo postizanje seksualnog ispunjenja. Bez obzira na sve, obje komponente će biti u interakciji u bliskim odnosima, na ovaj ili onaj način.

Odluka/predanost kao komponenta ljubavi sastoji se od dva aspekta odnosno kratkoročnog i dugoročnog. Kratkoročni se odnosi na odluku da se voli nekoga, dok dugoročni aspekt predstavlja želju da se zadrži ta ljubav. Iako često predanost nije nužno određena odlukom niti je odluka određena predanosti, najčešće odluka prethodi predanosti. Važno je ne zanemariti odluke bez obzira što nemaju "toplino" ili "naboj". Ponekad intimnost ili strastveno uzbuđenje

može uslijediti iz predanosti, kao u nekim dogovorenim brakovima ili u bliskim odnosima u kojima pojedinac nije imao pravo na izbor partnera poput izbora majke i slično.

Sličnosti i razlike između tri komponente ljubavi može se bolje razumjeti uvidom u njihova odgovarajuća svojstva. Tri komponente ljubavi razlikuju se s obzirom na broj njihovih svojstava. Primjerice, emocionalna komponenta koja čini intimnost i kognitivna komponenta koja čini odanost, čini se relativno stabilna u bliskim odnosima, dok motivacijska komponenta koja čini strast ima tendenciju relativne nestabilnosti jer pojedinac ima veću kontrolu nad emocionalnom i kognitivnom komponentom, nego motivacijskom. Također, komponente se razlikuju s obzirom kakvu funkciju imaju tokom kratkoročnog, odnosno dugoročnog perioda. U kratkoročnoj fazi, strast kao komponenta je najvažnija, intimnost ima umjerenu ulogu, dok predanost ima malu ulogu ili nema uopće funkciju. Nasuprot tome, intimnost i predanost imaju veću funkciju u dugoročnom odnosu, dok strast ima samo umjerenu funkciju, a tokom vremena funkcija može i nestati. Tri komponente ljubavi također se razlikuju prema ulozi koju imaju u različitim ljubavnim odnosima. Intimnost se nalazi u srži mnogih ljubavnih odnosa bilo da se radi o odnosu prema roditeljima, bratu ili sestri, ljubavniku ili bliskom prijatelju (Sternberg & Grajek, 1984; prema Steinberg, 1986). Strast teži biti ograničena na samo određene vrste ljubavnih odnosa, posebno na romantične odnose, dok predanost može biti vrlo različita s obzirom na različite vrste ljubavnih odnosa. Primjerice, predanost ima tendenciju biti vrlo visoka u ljubavi prema djeci, ali relativno niska u ljubavi prema prijateljima koji dolaze i odlaze tijekom nečijeg života. Tri komponente se također razlikuju u količini psihofiziološkog značaja. Primjerice, strast uvelike ovisi o psihofiziološkom angažmanu, intimnost ima umjerenu količinu, a predanost samo malo pridonosi psihofiziološkim reakcijama, odnosno uključenosti.

Komponente ljubavi i njihovi međusobni odnosi se mogu bolje razumjeti s obzirom na vrste ljubavi koje se dobiju različitim kombinacijama komponenata. Prva vrsta je ne-ljubav koja se odnosi na odsutnost sve tri komponente ljubavi. Ova ljubav obilježava veliku većinu naših povremenih osobnih odnosa. Druga vrsta ljubavi je sviđanje kada pojedinac doživljava samo intimnost u nedostatku strasti i predanosti. Treća je zaljubljenost ili „slijepa“ ljubav koja predstavlja "ljubav na prvi pogled". Kod navedenog tipa ljubavi, izražen je visoki stupanj psihofiziološke uzbuđenosti koji se očituje u somatskim simptomima, kao što su ubrzan rad srca ili čak lupanje srca, povišene hormonalne izlučevine i slično te trajanje zaljubljenosti ovisi o okolnostima. Četvrta je isprazna ljubav koja proizlazi iz odluke da se nekoga voli u odsutnosti i intimnosti i strasti. Ova vrsta ljubavi tipična je za odnose koji traju već

godinama, a u kojima se izgubila emocionalna uključenost i fizička privlačnost. Peta je romantična ljubav koja proizlazi iz kombinacije intimnosti i strasti. Šesta je prijateljska ljubav koja evoluirala iz kombinacije intimnosti i predanosti. Sedma je prividna ljubav koja je rezultat kombinacije strasti i predanosti u odsutnosti intimnosti. Ova je vrsta ljubavi ponekad povezana s Hollywood-om iz razloga što je tipična za brakove koji se dešavaju među poznatima koji se lako zaručuju te isto tako lako i razvode. Osma je savršena ljubav koja proizlazi iz kombinacije sve tri komponente. To je vrsta ljubavi kojoj mnogi teže, pogotovo u romantičnim odnosima. Ostvarivanje cilja ili određene ljubavi često je lakše nego održavanje ljubavi. Postizanje besprijekorne ljubavi nije jamstvo da će ona i trajati (Steinberg, 1986).

Zbog čega je sa psihološkog aspekta važno razumjeti ljubav i intimnost, razumjeti što u stvari znači kad nekome kažemo da ga volimo ili kad to isto netko kaže nama? Zašto je važno pokušati razumjeti kako se ljubav razvija i zašto taj divan osjećaj može jednostavno nestati? Biti bez ljubavi i imati neispunjen svijet intimnog života uzrokuje mnoga stanja nelagode, kao što su primjerice, depresija i anksioznost. Količina ljubavi i povezanosti koju osjećamo u partnerskoj relaciji direktno je povezana s našim osjećajem ispunjenosti i općim životnim zadovoljstvom. Razlog zbog kojeg se veze gase i prekidaju upravo je gubitak ljubavi. Važnost doživljavanja osjećaja ljubavi je i u tome što nas takvo iskustvo čuva od osjećaja osamljenosti i depersonalizacije.

Općenito se smatra da su parovi u partnerskim vezama sretniji što je omjer između intimnosti, privrženosti i strasti uravnoteženiji (Pernar, 2010). Također, važno je istaknuti da između muškaraca i žena postoji razlika u važnosti različitih aspekata. Žene više naglašavaju važnost prisnosti i odanosti, a muškarci važnost strasti. Čini se da žene i muškarci jednostavno vole na drugačiji način. Od svih mogućih faktora koji utječu na to kako ćemo nekoga voljeti, spol je definitivno najsnažniji. Socijalizacija dječaka i djevojčica bitno je drugačija, može se reći, u svim kulturama. Općenito je briga i strah da se dječak neće pretvoriti u pravog muškarca puno veća od brige i straha da se djevojčica neće pretvoriti u pravu ženu. Ovakva se situacija objašnjava kao još jedna od manifestacija statusa i prestiža koje u društvima može nositi činjenica da je neka osoba muškog, a ne ženskog spola. Također, kod muškaraca je odanost povezana sa žrtvovanjem, slabim karakterom i romansom, dok je kod žena povezano sa prijateljstvom (Pernar, 2010).

1.2. Zadovoljstvo u vezi

„Teorija socijalne razmjene“ (Blau, 1964; Kelley i Thibaut, 1978; prema Aronson i sur., 2005) zasniva se na ekonomskom modelu razmjene, odnosno onome što smo iz odnosa dobili nasuprot onome što smo izgubili. Teorija pretpostavlja da osjećaji koje ljudi imaju o vlastitim odnosima ovise o njihovim percepcijama dobitaka i gubitaka u odnosu. Pritom je zadovoljstvo vezom veće ukoliko veza nudi više dobitaka od gubitaka. Dobici mogu, primjerice, biti dostupnost novca i materijalnih dobara, statusa ili poželjnih aktivnosti koje proizlaze iz odnosa, pa se prema tome odnose na pozitivne, nagrađujuće aspekte veze. S druge strane, gubici su nepoželjni aspekti ulaska u bliski odnos, kao što su djelomičan ili potpun gubitak osobne slobode, nove obveze (koje ne moraju uvijek biti privlačne) ili osobine partnera koje nam smetaju. Osim izračuna koliko nam je veza korisna, u ovu jednadžbu treba uvrstiti i doživljaj osobe o vrsti odnosa koji smatra da zaslužuje, kao i o razini očekivanja od alternativne veze, odnosno o percepciji vjerojatnosti boljeg odnosa s nekim drugim.

Walster, Walster i Berscheid (1978; prema Aronson i sur., 2005) proširuju prethodnu teoriju uvodeći koncept jednakosti u vezi. Autori objašnjavaju teoriju jednakosti kroz argument da su ljudi najsretniji u odnosima u kojima su dobici i gubici koje osoba doživljava, te njezini doprinosi zajedničkoj vezi otprilike jednaki dobitcima, gubicima i doprinosima druge osobe. Neravnoteža u tim odnosima doživljava se kao nepravedna nejednakost.

Dodatno objašnjenje pružila je Rusbult (1986) svojim Modelom ulaganja. Održavanje veze, smatra Rusbult, svakako će ojačati količina uloženog u vezu od strane pojedinog partnera. Ulog ili investicija u vezu može, primjerice, obuhvaćati zajedničke prijatelje i materijalnu imovinu, novčanu sigurnost, otkrivanje intimnih podataka o sebi, uloženi napor, vrijeme, emocije ili broj djece. Teorija socijalne usporedbe također može pružiti dio objašnjenja vezanog uz zadovoljstvo raspodjelom poslova u domu.

Istraživanje Himsel i Goldberg (2003) pokazalo je kako su žene bile zadovoljnije ukoliko su obavljale manje kućanskih poslova od svojih prijateljica. Također, osjećale su se manje opterećene rodnom ulogom ukoliko su njihovi muževi obavljali više poslova u kući od referentnih muškaraca s kojima su ih uspoređivale. Nasuprot tome, muškarci su izražavali veće zadovoljstvo ukoliko su njihove žene obavljale više kućanskih poslova od njihovih vlastitih majki (Bartolac, 2010). Bitno je istaknuti da je zadovoljstvo u vezi povezano sa različitim psihološkim varijablama zbog čega ju je jako teško zasebno ispitivati. Naime,

razina zadovoljstva u vezi ovisi o dobroj interakciji i komunikaciji (Markman, Howard, 1979; Acitelli, Linda, 1992). Također, spolne razlike nisu dobivene u vezi koja je stabilna, dok u vezama koja su okarakterizirane kao nasilne postoje spolne razlike. Naime, žene pokazuju puno manje zadovoljstva vezom, nego što to pokazuju muškarci zbog različitog pristupa vezi (Katz, Kuffel i Coblenz, 2002). Također, povezanost zadovoljstva vezom i percepcije socijalne podrške je intenzivnija kod žena, u odnosu na muškarce (Acitelli, Linda, Antonucci i Toni, 1994).

1.3. Ljubomora

Ljubomora je jedna od najvišeznačajnijih emocija i možda je to razlog zbog čega ju je teško definirati (Mullen, 1991; prema Dujmov, 2011). DeSteno i Salovey (1996; prema Dujmov, 2011) definiraju ljubomoru kao narušeno stanje raspoloženja koje se javlja kada je odnos koji je osobi važan uništen ili postoji rizik da će biti uništen, a okarakterizirano je osjećajima ljutnje, nesretnosti i straha. Pines (1998; prema Dujmov, 2011) smatra da je ljubomora kompleksna reakcija koja se javlja kao odgovor na percipiranu prijetnju koja može uništiti ili prekinuti neki odnos koji je osobi važan. White i Mullen (1989; prema Dujmov, 2011) definiraju ljubomoru kao kompleks misli, osjećaja i ponašanja koja slijede nakon prijetnje ili gubitka samopoštovanja. Iz ovih definicija može se vidjeti da ljubomora nije jednostavan koncept, već da se radi o kombinaciji osjećaja i reakcija zbog čega je ljubomoru potrebno promatrati kao multidimenzionalno i multifaktorsko iskustvo (White, 1981; prema Dujmov, 2011).

Ljubomora nije jednostavna emocija niti je u potpunosti situacijski uvjetovana. Uključuje najmanje četiri definirajuće komponente, odnosno situaciju, percepcije i vjerovanja, afektivno stanje i ponašanje (Clarke, 1988; prema Dujmov, 2011). Kvantitativna važnost tih komponenti može varirati od slučaja do slučaja ali prisustvo ljubomore uključuje svaku od tih komponenti. *Situacija* uključuje tri strane, odnosno pojedinca, partnera i suparnika. Ljubomorni pojedinac *percipira i vjeruje* da suparnik na neki način i u određenoj mjeri predstavlja prijetnju prirodni ili kvaliteti njegove veze s partnerom. Pri tome postoje dvije glavne percepcije/vjerovanja. Prvo, pojedinac vjeruje da je u stabilnoj i jedinstvenoj vezi. Drugo, pojedinac percipira da suparnik predstavlja prijetnju toj vezi. Percepcija i vjerovanje mogu biti usklađeni, ali isto tako, pojedinac može doživjeti ili percipirati prijetnju vezi i pri tom vjerovati da je stupanj prijetnje veći nego što to realno jest, što formira osnovu za ono što se dijagnostički označava kao opsesivna ili neurotična ljubomora. Ljubomora može

uključivati jednu ili više *emocija*, a najčešće uključuje strah, anksioznost, ljutnju, bespomoćnost i krivnju. Određeni kvantitativni i kvalitativni aspekti doživljenih emocija mogu varirati ovisno o prirodi situacije, te o percepcijama i vjerovanjima pojedinca. *Bihevioralna komponenta* ljubomore uključuje širok raspon mogućih reakcija. Ljubomorni pojedinac može oprezno nadzirati ponašanje partnera kada je partner u interakciji sa suparnikom, može ispitivati o prirodi aktivnosti svog partnera u situacijama kada nisu zajedno, pretraživati imovinu svog partnera ili angažirati privatnog detektiva da sakupi dokaze o eventualnom intimnom kontaktu partnera s trećom osobom, može koristiti optužbe i fizičko nasilje ili imati ekscesivne zahtjeve prema partneru kao dokaz partnerove spremnosti da odradi zasluženu kaznu za stvarne ili zamišljene pogreške (Shepherd, 1961; prema Dujmov, 2011).

Pfeiffer i Wong (1989; prema Dujmov, 2011) podijelili su ljubomoru na emocionalnu, kognitivnu i ponašajnu. Kognitivnu i emocionalnu ljubomoru predstavljaju iskustveni ili doživljajni oblici ljubomore, dok ponašajna ljubomora predstavlja ekspresivni ili izražajni oblik ljubomore (Afifi i Reichert, 1996; prema Dujmov, 2011). Pfeiffer i Wong (1989; prema Dujmov, 2011) vjeruju da se *emocionalna ljubomora* javlja kao odgovor na prijetnju vezi, pa je kao takva, primarno racionalna; osjećaj uzrujanosti nije neobičan kada vidimo partnera kako se udvara drugoj osobi (iako se može javiti i kao uvjetovana reakcija na određeni podražaj, u odsustvu stvarne prijetnje vezi). *Kognitivna ljubomora* uključuje brige i sumnje osobe o mogućnosti nevjere partnera. *Ponašajna ljubomora* konceptualizirana je kao istraživačka, primjerice provjeravanje partnera, pretraživanje njegove imovine i zaštitničko ponašanje, primjerice intervencije između partnera i suparnika. Jedna od glavnih razlika između ovog teoretskog okvira i onog kojeg su postavili White i Mullen (1989; prema Dujmov, 2011) je da se tri tipa ljubomore mogu javiti simultano i biti u međusobnoj interakciji, dok White vidi ljubomoru kao slijed kognicija-emocije-ponašanje. Dok je teorija White-a primarno racionalna, teorija Pfeiffera i Wonga obuhvaća i iracionalne elemente ljubomore. Opisuju razlike između "normalne" i "patološke" ljubomore, od kojih se obje mogu povezati sa navedena tri tipa ljubomore. *Normalna ljubomora* uključuje procjenu realne prijetnje te uključuje emocionalnu uznemirenost i zaštitnička ponašanja, dok *patološka ljubomora* može uključivati zamišljenu prijetnju, paranoju, tešku emocionalnu uzrujanost i/ili istraživačko ponašanje.

Ljubomoru treba razlikovati od *zavisti*. Filozofi su još od antičkog doba odvojeno razmatrali ove emocije, smatrajući da zavist i ljubomora imaju odvojene uzroke i iskustva (Parrott i Smith, 1993; prema Dujmov, 2011). Bryson (1977; prema Dujmov, 2011) ističe da

je riječ "ljubomorani" (eng. "jealous") izvedena iz istog grčkog korijena kao i riječ "predan" (eng. "zealous"). Razlika između te dvije riječi je u tome što predanost predstavlja jaku odanost nekoj osobi ili objektu, dok se ljubomora odnosi na vjerovanje da postoji prijetnja gubitka tog objekta ili osobe. S druge strane riječ "zavist" (eng. "envy") izvedena je od riječi "invidere" koja na latinskom znači "gledati sa zlobom". Zavist predstavlja nezadovoljstvo i želju da se posjeduje nešto što posjeduje netko drugi. Zavist je često intenzivnija od ljubomore što je potvrđeno i empirijski (Smith i sur., 1988; prema Dujmov, 2011). Parrott i Smith (1993; prema Dujmov, 2011) u svom su istraživanju potvrdili da se zavist i ljubomora razlikuju i kvalitativno. Zavist uključuje osjećaj inferiornosti, ozlojeđenosti i čežnje. Ljubomora, s druge strane uključuje anksioznost, sumnju, nepovjerenje i strahovanje od gubitka vrijedne imovine ili ljubavi. Ljubomora je sastavni dio društvenog života ljudi. Istraživači su potvrdili postojanje ljubomore u geografski i kulturalno odijeljenim područjima, kod muškaraca i žena, od djetinjstva do starije dobi (Buunk, Angleitner, Oubaid i Buss, 1996; Geary, Rumsey, Bow-Thomas i Hoard, 1995; Hupka i sur., 1985; prema Dujmov, 2011). Sveprisutnost ljubomore toliko je prihvaćena da je čak i Freud (1922/1955; prema Dujmov, 2011) sugerirao da je odsutnost ljubomore, a ne njena prisutnost, znak patologije.

Iz funkcionalne perspektive, ljubomora je primjeren "kandidat" za temeljnu društvenu emociju. Smatra se da emocije, kao i drugi psihološki fenomeni, postoje jer imaju neku adaptivnu svrhu, odnosno emocije su razvijene da povećaju uspjeh organizma pri susretanju sa specifičnim izazovima usmjeravanjem kognicija i ponašanja prema određenim ishodima (Keltner i Gross, 1999; prema Dujmov, 2011). Kognitivne i fiziološke promjene povezane sa strahom, primjerice, pripremaju organizam da detektira i/ili pobjegne od opasnosti (LeDoux i Phelps, 2000; prema Dujmov, 2011). Kod ljudi, adaptivno funkcioniranje povezano je sa socijalnim interakcijama kroz koje ostvarujemo svoje potrebe, primjerice zaštitu, dobivanje resursa ili reprodukciju. Sudjelovanje u interpersonalnim odnosima osnovni je prediktor fizičkog i psihološkog zdravlja ljudi (Baumeister i Leary, 1995; prema Dujmov, 2011). Zbog dobiti koje ljudima pružaju interpersonalni odnosi, razumljivo je da se često javlja i nadmetanje za te odnose (Salovey, 1991; prema Dujmov, 2011). Kao posljedica toga može se očekivati i postojanje specifičnih emocija razvijenih sa svrhom zaštite odnosa koji su nam važni. Većina istraživača slaže se da je funkcija ljubomore izazvati somatske, kognitivne i ponašajne odgovore koji će upozoriti na prijetnju vezi (Buss, Larsen, Westen i Semmelroth, 1992; prema Dujmov, 2011). Ljubomora prema tome proizlazi iz motivacije da se zaštiti veza, a rezultirajuća ponašanja imaju za cilj spriječiti suparnike da ugroze tu vezu (Salovey, 1991; prema Dujmov, 2011).

Zašto je važno istraživati ljubomoru? Ljubomora se smatra jednim od najintenzivnijih i najčešće prisutnih osjećaja u intimnim vezama (Aune i Comstock, 1999; prema Dujmov, 2011). Od prvih teoretskih analiza ljubomore Kurta Lewina (1948; prema Dujmov, 2011) opaženo je da ljubomora nije mnogo istraživana do 80-ih godina 20-og stoljeća. Krajem 20-og stoljeća počeo se ispitivati odnos između ljubomore i samopoštovanja, privrženosti i sličnih varijabli (Sharpsteen i Kirkpatrick, 1997; prema Dujmov, 2011). Ljubomora je prisutna u gotovo svim vrstama veza, ali proučava se primarno u okviru romantičnih veza (Ellis i Weinstein, 1986; prema Dujmov, 2011). Posljednjih nekoliko desetljeća ljubomora je postala jedna od najčešće istraživanih socijalnih emocija, ne samo zbog svoje učestalosti pojavljivanja već i zbog svoje povezanosti s agresivnim ponašanjem (DeSteno i sur. 2006; prema Dujmov, 2011). Smatra se da ljubomora više nego mnoge druge negativne emocije, vodi hostilnom i nasilnom ponašanju usmjerenom na romantičnog partnera (Schackelford, 2001; prema Dujmov, 2011) i jedan je od faktora koji doprinosi s ubojstvom povezanim smrtima žena. Naime, preko 40% smrti žena u SAD-u u 2000-oj godini dogodilo se kao posljedica sukoba sa partnerima u vezi (U.S. Department of Justice, 2003; prema Dujmov, 2011). Zbog svega navedenog čini se važnim bolje razumjeti psihološke mehanizme koji su u podlozi ljubomore. Do sada postoji malo empirijskih dokaza koji pružaju snažnu podršku nekom specifičnom modelu ljubomore. Istraživači razumiju općenite okolinske izazivače ljubomore i fenomenološke rezultate, ali nedostaje jasnih dokaza koji se tiču intrapsihičkih procesa koji su im u podlozi (DeSteno i sur., 2006; prema Dujmov, 2011). Osim toga, ranije prevladavajuće stajalište da ljubomora potječe od spolno specifičnih emocionalno-kognitivnih modula (Buss i sur., 1992; prema Dujmov, 2011) naišlo je na teoretske i empirijske poteškoće koje ograničavaju njegovu valjanost (DeSteno i Salovey, 1996; prema Dujmov, 2011). U odsutnosti dokaza koji podržavaju specifični teoretski model, postaje teško osigurati jasan prikaz intraindividualnih i interindividualnih varijacija u ljubomori za koje se zna da postoje. Primarni razlog za to leži u činjenici da se većina istraživanja primjerice DeSteno i Salovey (1996; prema Dujmov, 2011) oslanja na predviđanja intenziteta ljubomore koji bi osoba osjećala ako bi se partner ponašao, hipotetski, na neki specifičan način (DeSteno, 2004; prema Dujmov, 2011). Procjena intenziteta emocija u odgovoru na hipotetske događaje nažalost se pokazala pristranom (Gilbert, Pinel, Wilson, Blumberg i Wheatley 1998; Wilson, Wheatley, Meyers, Gilbert i Axson, 2000; prema Dujmov, 2011) i njeno korištenje kao primarne zavisne varijable za testiranje modela ljubomore problematičnim. Jednostavno rečeno, ono što osoba misli kako bi se ponašala u nekoj hipotetskoj situaciji ne mora nužno odražavati stvarnost. Emocije utječu na kognicije i ponašanje putem svjesnih i nesvjesnih procesa (DeSteno,

Dasgupta, Bartlett i Cajdric, 2004; prema Dujmov, 2011). Jedino se uz mogućnost manipuliranja ljubomorom, i zatim mjerenja pretpostavljenih medijatora i ponašajnih ishoda u realnom vremenu, može doći do čvrstih dokaza za specifičnu teoriju. Bez toga, jedino što nam preostaje je osloniti se na podatke dobivene korištenjem hipotetskih scenarija ili korištenjem korelacijskih mjera koje mogu sugerirati potencijalne medijatore ljubomore, primjerice crte ličnosti, ali je nemoguće ustanoviti uzročnost (Dujmov, 2011).

Korištenjem hipotetskih scenarija, u istraživanju (Dujmov, 2011) je utvrđeno da ne postoje spolne razlike na globalnoj mjeri ljubomore već da se muški i ženski ispitanici razlikuju samo u emocionalnoj ljubomori, odnosno žene doživljavaju više emocionalne ljubomore od muškaraca. Iako Penke i Asendorpf (2002; prema Dujmov, 2011) pružaju dokaze postojanja spolnih razlika kao odgovor na emocionalnu nevjeru, isto tako ne pružaju dokaze za spolne razlike kao odgovor na seksualnu nevjeru. Pri tome su jako bitni okolinski faktori. Naime, Haselton i Gangestad (2006; prema Maner i Shackelford, 2007) su pokazali da su muškarci osobito osjetljivi kada je njihova partnerica blizu ovulacije jer je time rizik od začeca najveći (Maner i Shackelford, 2007). Međutim, rezultati različitih istraživanja su kontradiktorni. Naime, iako ljubomora može biti urođena i adaptivna, njezin oblik se može bolje objasniti društveno-kognitivnim pristupom. Prema David Buss-u, određeni skup moždanih krugova vodi našu emocionalnu reakciju na prijetnje u kontekstu seksualnih odnosa. Ovaj emocionalno-kognitivni modul čini da muškarci imaju urođenu predispoziciju za ljubomoru na seksualne nevjere i emocionalnu nevjeru kod žena (Harris, 2004).

Na temelju dosadašnjih istraživanja rezultati pokazuju da postoji odnos između ljubavi, zadovoljstva vezom i ljubomore, a cilj ovog rada, jest da se usmjerava na provjeru datog odnosa te provjeru postoje li razlike s obzirom na spol unutar svake od njih te povezanosti između ljubavi, zadovoljstva vezom i ljubomore.

2. Cilj rada

Provjeriti odnos ljubavi, zadovoljstva vezom i ljubomore kod studenata koji su u vezama, kao i eventualne razlike s obzirom na spol u različitim vrstama komponenata ljubavi, zadovoljstva vezom i različitim vrsta ljubomore.

3. Problemi

1. Utvrditi postoje li razlike s obzirom na spol ispitanika u različitim komponentama ljubavi, zadovoljstva vezom i različitih tipova ljubomore.
2. Utvrditi kakav je odnos između ljubavi, ljubomore i zadovoljstva vezom.

4. Hipoteze

1. S obzirom na rezultate prethodnih istraživanja (Pernar, 2010) može se očekivati razlika s obzirom na spol u važnosti različitih komponenti ljubavi, odnosno žene više naglašavaju važnost prisnosti i odanosti, a muškarci važnost strasti.
2. S obzirom na rezultate prethodnih istraživanja (Katz, Kuffel i Coblenz, 2002) može se očekivati da neće postojati razlike s obzirom na spol u zadovoljstvu u vezi.
3. S obzirom na rezultate nekih prethodnih istraživanja (Dujmov, 2011) može se očekivati da će postojati razlika s obzirom na spol samo kad je u pitanju emocionalna ljubomora, odnosno žene doživljavaju veće količine emocionalne ljubomore od muškaraca, dok razlika neće postojati u kognitivnoj i bihevioralnoj ljubomori.
4. S obzirom na rezultate prethodnih istraživanja može se očekivati značajna pozitivna povezanost između ljubavi i zadovoljstva vezom, zatim negativna povezanost ljubomore i zadovoljstva vezom te pozitivna povezanost ljubavi i ljubomore.

5. Metoda

5.1. Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 173 studenta na Sveučilištu u Zadru koji su trenutno u romantičnoj vezi. Uzorak je prigodan i sastojao se od 41 mladića i 132 djevojke. Ispitanici su bili različite dobi, a prosjek je iznosio ($M= 21,2267$, $SD= 5,7237$).

5.2. Mjerni instrumenti

U ovom istraživanju korištena je *Multidimensionalna skala ljubomore* (Multidimensional jealousy scale, Pfeiffer i Wong, 1989) validirana na Hrvatskom jeziku (Kalebić i sur., 2000). Ova skala samoprocjene koristi se za ispitivanje tri tipa ljubomore: kognitivne, ponašajne i emocionalne. Skala se sastoji od 24 čestice (po 8 za svaki tip ljubomore), a zadatak ispitanika je da za svaku od ponuđenih čestica izrazi svoj stupanj slaganja s navedenom tvrdnjom na skali od 5 stupnjeva (1 znači "nikad" za kognitivni i ponašajni, odnosno "nimalo" za emocionalni tip ljubomore, a 5 znači "uvijek" za kognitivni i ponašajno, odnosno "izrazito" za emocionalni tip ljubomore). Teoretski raspon rezultata iznosi od 24 do 120 za ukupnu skalu, odnosno od 8 do 40 za svaku subskalu, pri čemu veći rezultat ukazuje na višu razinu ljubomore. Kognitivna subskala počinje s uputom koja glasi "Koliko često razmišljate o toj osobi na sljedeće načine?" i odgovori se rangiraju u rasponu od "nikad" do "uvijek". Emocionalna subskala počinje s uputom koja glasi "Koliko biste bili ljubomorni u situacijama kada ta osoba:", a odgovori se rangiraju u rasponu od "nimalo" do "izrazito". Ponašajna subskala počinje s uputom koja glasi "Koliko često se prema toj osobi ponašate na sljedeće načine?", a odgovori se rangiraju kao i kod kognitivne subskale.

Pouzdanost pojedinih subskala je zadovoljavajuća, a Cronbach alpha koeficijenti iznose 0.92 za kognitivnu, 0.85 za emocionalnu i 0.89 za ponašajnu subskalu (Pfeiffer i Wong, 1989). Tri subskale međusobno umjereno koreliraju, a elementarna analiza komponenti pokazuje tri nezavisna faktora. MJS također pokazuje zadovoljavajuću konstruktivnu valjanost. Skala pokazuje zadovoljavajuću pouzdanost i na našem uzorku ispitanika. Cronbach alpha koeficijenti dobiveni na hrvatskom uzorku ispitanika iznose 0,80 za subskalu kognitivne ljubomore, 0.88 za subskalu emocionalne ljubomore i 0.83 za subskalu bihevioralne ljubomore (Kalebić i sur., 2000). Cronbach alpha koeficijenti utvrđeni u ovom

istraživanju iznose 0.89 za subskalu kognitivne, 0.85 za subskalu emocionalne i 0.82 za subskalu ponašajne ljubomore.

Skala procjene kvalitete veze (Relationship Assessment Scale –RAS, Hendrick, 1988) sastoji se od sedam pitanja koja se odnose na nekoliko aspekata veze. Sadržaj čestica obuhvaća pokazatelje u kojoj mjeri partner ispunjava očekivanja, kakvo je opće zadovoljstvo vezom, procjenu u kojoj mjeri veza zadovoljava početna očekivanja, usporedbu s vezama drugih, čestinu misli kroz koje pojedinac izražava želju da nije u vezi, ljubav prema partneru, te procjenu problema u vezi. Uz svako pitanje nalazi se poluopisna skala Likertova tipa procjene s vrijednostima od jedan do pet, na kojoj ispitanik obilježava odgovor koji se najviše odnosi na konkretan aspekt njegove trenutne veze. Ukupan rezultat određuje se kao prosječna vrijednost procjena na skali procjene na svim česticama, pri čemu veći rezultat ukazuje na veće zadovoljstvo ili višu kvalitetu veze. U prvim primjenama skala je pokazala jednofaktorsku strukturu (objašnjeno 46%, odnosno 57% varijance), zadovoljavajuću pouzdanost ($\alpha=.86$), a čestice su bile u prosječnoj međusobnoj korelaciji od .49 (Hendrick, 1988; Hendrick, Hendrick i Adler, 1988).

Sternbergova skala ljubavi (Sternberg's Triangular Love Scale; Sternberg, 1997) nastala je na temelju njegove triangularne teorije ljubavi, kojom postulira da se ljubav može opisati u terminima triju komponenti: intimnosti, strasti i predanosti/obveze. Skala se sastoji od 45 čestica, gdje svaku od komponenti mjeri 15 čestica. Odgovori se daju na poluopisnoj skali Likertova tipa procjene od devet stupnjeva, na kojoj ispitanik zaokružuje u kojoj se mjeri tvrdnja odnosi na njega. U ispitivanju valjanosti pouzdanost subskala iznosila je od .79 do .96 (Sternberg, 1997).

5.3. Postupak

Ispitivanje je provedeno tijekom siječnja 2014. godine na studentima Sveučilišta u Zadru. Mjerni instrumenti su primijenjeni grupno putem objave na internetskoj stranici Facebook pod imenom „Sveučilište u Zadru“. Prije same primjene, ispitanicima je naglašeno kako je ispitivanje dobrovoljno, dakle da nisu dužni u njemu sudjelovati. Ispitanicima je osigurana anonimnost, odnosno od njih se nije tražilo upisivanje imena na upitnike te im je objašnjeno da će rezultati biti korišteni isključivo u znanstvene svrhe i biti analizirani na grupnoj razini. Rečeno im je da se u upitnicima nalazi niz različitih pitanja o nekim njihovim osobnim značajkama i stavovima te da sadrže pitanja koja se odnose na njihovu trenutnu romantičnu vezu. Ispitivanje je u prosjeku trajalo 15-ak minuta.

6. Rezultati

1. Utvrđivanje postojanja razlika s obzirom na spol u različitim komponentama ljubavi te s obzirom na sve tri komponente zajedno (intimnost, strast i odanost)

Tablica 1 Prikaz rezultata t-testa za ispitivanje aritmetičkih sredina i standardnih devijacija s obzirom na spolne razlike u različitim komponentama ljubavi (intimnost, strast i odanost) i ukupno u sve tri komponente.

	<i>M</i> (m)	<i>M</i> (ž)	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>Sd</i> (m)	<i>Sd</i> (ž)
Intimnost	121,18	121,93	-0,23	0,81	16,72	1,17
Strast	106,33	108,67	-0,55	0,57	22,59	1,24
Odanost	115,83	117,31	-0,34	0,73	22,01	1,07
Ukupno	343,35	347,92	-0,42	0,67	57,43	1,18

Korištenjem t-testa dobiveni su rezultati koji pokazuju da nema značajnih spolnih razlika kada se u obzir uzmu različite komponente ljubavi, odnosno nema spolnih razlika kako u intimnosti tako i strasti i odanosti. Također, značajna spolna razlika nije dobivena niti kada se u obzir uzmu sve tri komponente zajedno (ukupno), (vidi Tablicu 1).

2. Utvrđivanje postojanja spolnih razlika s obzirom na različite vrste ljubomore (kognitivne, emocionalne i ponašajne) te ukupno ljubomore na sve tri dimenzije

Tablica 2 Prikaz rezultata t-testa za ispitivanje aritmetičkih sredina i standardnih devijacija spolnih razlika s obzirom na različite vrste ljubomore (kognitivne, emocionalne i ponašajne) i ukupno ljubomore na sve tri dimenzije.

	<i>M</i> (m)	<i>M</i> (ž)	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>Sd</i> (m)	<i>Sd</i> (ž)
Kognitivna	16,03	16,03	0,02	0,97	5,81	7,81
Emocionalna	24, 87*	28,01*	-2,26*	0,02*	8,42*	7,53*
Ponašajna	13,08	14,70	-1,70	0,08	5,27	5,30
Ukupno	54,03	58,75	-1,73	0,08	15,57	15,12

Korištenjem t-testa dobiveni su rezultati koji pokazuju da nema značajnih spolnih razlika kada se u obzir uzima kognitivna i ponašajna vrsta ljubomore. Međutim, dobivena je značajna spolna razlika kada se u obzir uzima emocionalna komponenta na način da žene iskazuju veću razinu reakcije na emocionalnu prevaru u odnosu na muškarce ($M(m)=24,87$; $M(ž)=28,01$), (vidi Tablicu 2).

3. Utvrđivanje postojanja spolnih razlika s obzirom na zadovoljstvo vezom

Tablica 3 Prikaz rezultata t-testa za ispitivanje aritmetičkih sredina i standardnih devijacija rezultata spolnih razlika s obzirom na zadovoljstvo vezom.

	$M(m)$	$M(ž)$	t	p	$Sd(m)$	$Sd(ž)$
Zadovoljstvo vezom	28,75	27,43	1,33	0,18	4,66	5,74

Korištenjem t-testa dobiveni su rezultati koji pokazuju da nema značajnih spolnih razlika kada se u obzir uzima zadovoljstvo vezom, odnosno nema značajnih razlika između muškaraca i žena u zadovoljstvu vezom ($M(m)=28,75$; $M(ž)=27,43$), (vidi Tablicu 3).

4. Utvrđivanje postojanja povezanosti između tri varijable, odnosno zadovoljstvo vezom, ljubavi i ljubomorom

Tablica 4 Prikaz rezultata Pearsonovog koeficijenta korelacije za ispitivanje povezanosti između tri varijable, odnosno zadovoljstvo vezom, ljubavi i ljubomorom.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1- Zadovoljstvo vezom	1	,75*	,79*	,70*	,80*	,08*	-,39*	-,03	-,15*
2- Intimnost		1	/	/	/	,07	-,25*	-,02	-,09
3- Odanost			1	/	/	,18*	-,29*	,06	-,02
4- Strast				1	/	,26*	-,11	,10	,11
5- Ukupno ljubav					1	,19*	-,23*	,05	,01
6- Emocionalna ljubomora						1	/	/	/
7- Kognitivna ljubomora							1	/	/
8- Ponašajna ljubomora								1	/
9- Ukupno ljubomora									1

$p^* < 0,05$

Korištenjem Pearsonovog koeficijenta korelacija dobiveni su rezultati koji pokazuju visoko i pozitivno značajne korelacije zadovoljstva vezom sa komponentama ljubavi pojedinačno ($r=,75$, $p=0,00$; $r=,79$, $p=0,00$; $r=,70$, $p=0,00$) kao i ukupno ($r=,80$, $p=0,00$) što bi značilo da što je osoba zadovoljnija u vezi to su razine intimnosti, odanosti i strasti veće. Nadalje, dobivena je pozitivna povezanost zadovoljstva vezom sa emocionalnom ljubomorom ($r=,08$, $p=,28$) što bi značilo da što je osoba zadovoljnija, pojedinac postiže više razine ljubomore na emocionalnu prevaru. Zatim, dobivena je negativna povezanost zadovoljstva vezom sa kognitivnom ljubomorom ($r=-,39$, $p=,00$) što bi značilo da osobe što su zadovoljnije vezom postižu manje razine kognitivne ljubomore dok nije dobivena značajna povezanost sa ponašajnom ljubomorom. Također, dobivena je negativna povezanost sa ukupnom ljubomorom ($r=-,15$, $p=,03$) što bi značilo što je osoba zadovoljnija vezom postiže manje razine globalne ljubomore. Kada je u pitanju povezanost različitih vrsta ljubomore i različitih komponenti ljubavi, rezultati pokazuju pozitivne povezanosti emocionalne ljubomore sa odanosti, strasti i ukupno ljubomorom ($r=,18$, $p=,03$; $r=,26$, $p=,002$; $r=,19$, $p=,02$) što znači da što su veće razine odanosti, strasti kao i ljubavi ukupno, to je osoba više emocionalno ljubomorna. Međutim, značajna povezanost nije dobivena za intimnost. Nadalje, dobivene su negativne povezanosti kognitivne ljubomore sa intimnosti, odanosti i ukupno ljubavi ($r=-,25$, $p=,003$; $r=-,29$, $p=,00$; $r=-,23$, $p=,006$) što bi značilo da što je kognitivna ljubomora veća to su razine intimnosti, odanosti i ukupno ljubavi manje, dok nije dobivena značajna povezanost sa strasti. Naposljetku, nisu dobivene značajne povezanosti ponašajne ljubomore te ukupno ljubomore sa različitim komponentama ljubavi, (vidi Tablicu 4).

7. Rasprava

Količina ljubavi i povezanosti koju osjećamo u partnerskoj relaciji direktno je povezana s našim osjećajem ispunjenosti i općim životnim zadovoljstvom. Razlog zbog kojeg se veze gase i prekidaju upravo je gubitak ljubavi. Važnost doživljavanja osjećaja ljubavi je i u tome što nas takvo iskustvo čuva od osjećaja osamljenosti i depersonalizacije. Općenito se smatra da su parovi u partnerskim vezama sretniji što je omjer između intimnosti, privrženosti i strasti uravnoteženiji (Pernar, 2010). Također, ljubomora se smatra jednim od najintenzivnijih i najčešće prisutnih osjećaja u intimnim vezama (Aune i Comstock, 1999; prema Dujmov, 2011). Od prvih teoretskih analiza ljubomore Kurta Lewina (1948; prema Dujmov, 2011) opaženo je da ljubomora nije mnogo istraživana do 80-ih godina 20-og stoljeća. Krajem 20-og stoljeća počeo se ispitivati odnos između ljubomore i samopoštovanja, privrženosti i sličnih varijabli (Sharpsteen i Kirkpatrick, 1997; prema Dujmov, 2011). Ljubomora je prisutna u gotovo svim vrstama veza, ali proučava se primarno u okviru romantičnih veza (Ellis i Weinstein, 1986; prema Dujmov, 2011). Na temelju dosadašnjih istraživanja rezultati pokazuju da postoji odnos između ljubavi, zadovoljstva vezom i ljubomore, što ujedno i cilj ovog rada, odnosno ispitati dati odnos te ispitati postoje li spolne razlike unutar svake od njih.

Dakle, prvi problem bio je ispitati postoje li spolne razlike s obzirom na različite komponente ljubavi. Dobiveno je da nema značajnih spolnih razlika čime je odbačena prva hipoteza (vidi tablicu 1). Rezultati ne idu u prilog istraživanju (Pernar, 2010) koje je pokazalo da se snaga i važnost aspekata ljubavi kao što su prisnost, strast i odluka o obvezivanju mijenjaju u različitim odnosima te u istom odnosu tijekom vremena. Jedno od mogućih objašnjenja je da se manifestacija statusa i prestiža bitno smanjila. Naime, utjecaji socijalizacije, odnosno rodnih uloga, daleko su manji što je vidljivo iz različitih načina kojima se želi pridobiti jednakost među spolovima. Žene više svog vremena izdvajaju za postizanje svojih životnih ciljeva, poput karijere, prilikom čega ne stižu obavljati istu količinu obiteljskih obaveza kao što se prije od njih očekivalo. Kako bi obitelj opstala, muškarci preuzimaju veći dio obaveza zbog čega razina predanosti kao i emocionalne povezanosti raste. S druge strane, žene zbog veće usmjerenosti na svoju samoaktualizaciju počinju manje važnosti pridavati intimnosti i predanosti, odnosno manje važnosti pridavati emocionalnoj povezanosti s partnerom zbog čega se značajne spolne razlike gube.

Nadalje, drugi problem je bio ispitati postoje li spolne razlike s obzirom na zadovoljstvo u vezi. Dobiveni rezultati pokazuju nepostojanje značajne spolne razlike čime je potvrđena

druga hipoteza (vidi tablicu 3). Rezultati idu u prilog istraživanju (Katz, Kuffel i Coblenz, 2002) u kojem nisu dobivene spolne razlike u vezama koje su stabilne. Moguće objašnjenje je da su u stabilnim vezama dobici i gubici koje osoba doživljava, te njezini doprinosi zajedničkoj vezi otprilike jednaki dobicima, gubicima i doprinosima druge osobe. Također, moguće je da ulažu u vezu na jednak način, odnosno ulažu jednake količine vremena, novca, truda i slično zbog čega ne proizlaze bitne razlike zadovoljstva u vezi. Također, kao što je prethodno rečeno, uloge muškaraca i žena su se bitno promijenile. U prethodnim vremenima, žene su bile više usmjerene na partnerske odnose i emocionalnu povezanost sa partnerom zbog čega su puno više razmišljale o svom odnosu sa partnerom, prve izražavale nezadovoljstvo i prve pokušale popraviti odnose. Isto tako, sa evolucijskog gledišta žene su imale obavezu da prve primjećuju promjene na djeci zbog čega su imale izraženije razvijene perceptivne točnosti što je dovodilo do toga da imaju zahtjevnije kriterije prilikom procjenivanja zadovoljstva vezom. U današnjem vremenu, žene su zbog većeg broja obaveza sve manje okrenute obitelji što može biti razlog snižavanja kriterija procjene zadovoljstva vezom prilikom čega su se razlike s obzirom na spol bitno smanjile.

Treći problem je bio ispitati postoje li spolne razlike s obzirom na ljubomoru. Dobiveni rezultati pokazuju značajnu spolnu razliku s obzirom na emocionalnu ljubomoru na način da žene postižu veću razinu emocionalne ljubomore, dok nije dobivena značajna razlika s obzirom na kognitivnu i ponašajnu ljubomoru (vidi tablicu 2), čime je potvrđena treća hipoteza. Rezultati su u skladu s istraživanjem (Dujmov, 2011) u kojem je utvrđeno da ne postoje spolne razlike na globalnoj mjeri ljubomore već da se muški i ženski ispitanici razlikuju samo u emocionalnoj ljubomori, odnosno žene doživljavaju više emocionalne ljubomore od muškaraca. Jedno od mogućih objašnjenja dobivenih rezultata je što su muškarci sa evolucijskog gledišta hranitelji obitelji zbog čega se žene osjećaju ugroženo u slučaju da muškarci pružaju pažnju, novac i vrijeme drugoj osobi, odnosno suparnik predstavlja veliku prijetnju za opstanak obitelji. Međutim, s obzirom da su muškarci još uvijek bolje isplaćeni u odnosu na žene, manje se zabrinjavaju oko pitanja opstanka u slučaju da žena poklanja pažnju drugoj osobi. Također, bitno je istaknuti da muškarci i žene imaju drugačije gledište kada je u pitanju emocionalna nevjera. Naime, postoji veća vjerojatnost da će žene, više nego muškarci, očekivati da će njihov partner koji je stupio u emocionalnu vezu s drugom partnericom ujedno imati s njom i spolne odnose. U tom slučaju emocionalna ujedno uključuje i seksualnu nevjeru zbog čega bi žene mogle biti osjetljivije upravo na emocionalnu nevjeru. S druge strane, za muškarce je podjednaka vjerojatnost simultanog

dogadjanja obje vrste nevjere, odnosno seksualna može implicirati emocionalnu nevjeru i obrnuto.

Naposljetku, četvrti problem je bio ispitati povezanosti između ljubavi, zadovoljstva vezom i ljubomore. Dobiveni rezultati pokazuju visoku i značajnu povezanost između zadovoljstva vezom i komponenti ljubavi (vidi tablicu 4), odnosno što je osoba zadovoljnija vezom to su razine intimnosti, odanosti i strasti više. Rezultati su djelomično u skladu s istraživanjem (Tung, 2007) u kojem je dobivena pozitivna povezanost komponenti ljubavi sa zadovoljstvom vezom. Intimnost pozitivno korelira sa zadovoljstvom u vezi i kod muškaraca i žena. Strast je pozitivno povezana sa zadovoljstvom vezom ali samo kod muškaraca. Odanost je negativno povezana sa zadovoljstvom vezom za oboje. Međutim, rezultati idu u prilog istraživanju u kojem su Acker i Davis (2004; prema Tung, 2007) proveli regresijsku analizu i dobili da postoji značajna povezanost između tri komponente ljubavi i zadovoljstvom vezom. Stenberg sugerira da potvrda za neravnotežu između komponenti može biti nisko zadovoljstvo. Partneri pokazuju tendenciju da imaju sličnost u komponentama. Sve komponente su u relacijama sa zadovoljstvom i kod žena i muškaraca. Sličnosti promiču atrakciju i zadovoljstvo u vezi. I kod muškaraca i žena što je veća strast veće je i zadovoljstvo u vezi. Ali kad postoje razlike u strasti veće je zadovoljstvo između partnera vjerojatno zbog prirode strasti kod slijepo zaljubljenih koji su manje realistični (Tung, 2007).

Nadalje, dobivena je pozitivna povezanost zadovoljstva vezom sa emocionalnom ljubomorom što bi značilo da što je osoba zadovoljnija, pojedinac postiže više razine ljubomore na emocionalnu prevaru, vjerojatno zbog većeg straha za gubitkom onog što voli i onog što je ispunjava u datoj vezi. Također, dobivena je negativna povezanost zadovoljstva vezom sa kognitivnom ljubomorom što bi značilo da osobe što su zadovoljnije vezom imaju manje razine kognitivne ljubomore dok nije dobivena povezanost sa ponašajnom ljubomorom. Moguće objašnjenje dobivenih rezultata je što osoba koja je zadovoljna vezom nema potrebu voditi brigu da li njezin partner uspostavlja vezu ili kontakt sa trećom osobom. S obzirom da je osoba zadovoljna vezom, postoji mogućnost da je veza ispunjena visokim razinama međusobnog poštivanja, radosti, pažnje i ostalih resursa. Objašnjenju u prilog ide i dobivena negativna povezanost sa ukupnom ljubomorom što bi značilo da što je osoba zadovoljnija vezom to je manje ljubomorna kada se u obzir uzima globalna ljubomora (vidi tablicu 4). Također, bitno je naglasiti da u obzir nisu uzeti mogući utjecaji duljine veze i crta ličnosti. Naime, istraživanje (Dujmov, 2011) pokazuje da se razine kognitivne ljubomore smanjuju s duljinom veze, kao i kada osoba ima više razine samopoštovanja. Postoji mogućnosti da što je veza dulja, nesuglasice među partnerima su manje zbog čega zadovoljstvo vezom raste, a

samim time se i smanjuje kognitivna ljubomora. Rezultati idu u prilog istraživanju (Guerrero i Jorgensen (1991; prema Dujmov, 2011) koje uzima u obzir globalnu ljubomoru. Naime, istraživanje koje su proveli Guerrero i Jorgensen (1991; prema Dujmov, 2011) pokazuje negativnu povezanost ljubomore i zadovoljstva vezom. Guerrero i Jorgensen (1991; prema Dujmov, 2011) pronašli su da je ljubomora negativno povezana s trajanjem braka, a pozitivno s razgovaranjem o rastavi braka i rastavom. I komunikacija i ljubomora su se pokazale povezanima ne samo sa zadovoljstvom vezom već i sa stabilnošću veze, odnosno komunikacija pozitivno, a ljubomora negativno. Međutim, rezultati idu djelomično u prilog istraživanju koje su proveli Guerrero i Eloy (1992; prema Dujmov, 2011) te ustanovili negativnu povezanost između tri tipa ljubomore (emocionalna, kognitivna i ponašajna) i zadovoljstva vezom.

Ispitivanjem povezanosti ljubavi i ljubomore dobivene su pozitivne povezanosti emocionalne ljubomore sa odanosti, strasti i ukupno ljubomorom što znači da što su veće razine odanosti, strasti kao i ljubomore ukupno, to je osoba više emocionalno ljubomorna. Međutim, značajna povezanost nije dobivena za intimnost. Nadalje, dobivene su negativne povezanosti kognitivne ljubomore sa intimnosti, odanosti i ukupno ljubavi što bi značilo da što je kognitivna ljubomora veća, razine intimnosti, odanosti i ukupno ljubavi su manje, dok nije dobivena značajna povezanost sa strasti. Naposljetku, nisu dobivene značajne povezanosti ponašajne ljubomore te ukupno ljubomore sa različitim komponentama ljubavi. Rezultati idu u prilog istraživanju (Pfeiffer i Wong, 1989) koje pokazuje da je emocionalna ljubomora pozitivno povezana sa ljubavi dok je kognitivna ljubomora negativno povezana, te s ponašajnom nema povezanosti. Međutim, rezultati ne idu u prilog drugom istraživanju koje je pokazalo da su sve tri vrste ljubavi pozitivno povezane s ljubavi (Mathes i Severa, 1981). Moguće objašnjenje dobivenih rezultata je što osobe koje proživljavaju visoke razine kako intimnosti, odanosti tako i strasti, također doživljavaju visoke razine emocionalne ljubomore zbog straha za gubitkom voljene osobe. Međutim, to se dešava u slučaju da je prijetnja vezi realna i trenutna, dok nemaju potrebe za brigom i razmišljanjem o mogućnosti postojanja prijetnje niti postizanjem određenih koraka kako bi se prijetnja uklonila. S obzirom da su tri komponente ljubavi međusobno povezane, dobivanje povezanosti određene vrste ljubomore sa samo nekim od komponenata je vjerojatno proizvod nedostataka ovog istraživanja.

Mnoge studije pokazuju da postoje varijacije u intimnosti, odanosti i strasti s obzirom na dužinu veze i povezanosti sa zadovoljstvom što može pomoći parovima da shvate svoju ljubavnu vezu iz mnogih perspektiva. Ne može se na temelju trenutačne razine ljubavi sa sigurnošću govoriti kakva će biti u budućnosti jer komponente variraju s vremenom i kroz

dužinu veze. Primjerice, ako je veza duga odanost će postepeno rasti te onda ubrzati dok razine strasti i intimnosti opadaju s vremenom. Acker i Davis (2004; prema Tung, 2007) pokazuju da su manje razine intimnosti i strasti u dužim vezama u odnosu na kraće veze. Međutim, kada se u obzir uzima odanost javljaju se spolne razlike. Naime, razina odanosti je visoka kod oženjenih muškaraca, dok je niska kod udanih žena. Gao (2005; prema Tung, 2007) je uspoređivao klasične sastanke, ozbiljne sastanke i zaručivanja te našao da sve tri komponente rastu sa ozbiljnosti. Rezultati navedenih istraživanja mogu prikazati nedostatke ovog rada iz razloga što pri provođenju istraživanja nisu uzeta u obzir različita trajanja veza. Iz toga razloga, moguće je da rezultati nisu u skladu sa nekim navedenim istraživanjima kao što nisu potvrđene sve hipoteze. Još jedan od nedostataka je što je ovo istraživanje provedeno na studentima, a bračno stanje je zapravo moderator u tom odnosu koji nije uzet u obzir zbog čega rezultati nisu pouzdani. Meta-analiza (Harris, 2003; prema Allen, 2005) nekoliko studija koje su uključivale sudionike starije od 25 godina pokazuju da dob doista ima značajan utjecaj. Također, razlika među spolovima je jača za studente nego za starije sudionike (Harris, 2003; prema Allen, 2005). Naposljetku, jedan od bitnih nedostataka je i metoda ispitivanja ljubomore. Procjena ljubomore na kontinuiranim skalama predstavlja ispitanikovo donošenje odluke koje se moglo temeljiti na zamišljenim situacijama, razmišljanju o kršenju kulturalnih normi koje uzrokuje pojedina nevjera kao i o rodnim i spolnim ulogama koje imaju u svojoj kulturi i slično. Iz toga razloga bi ispitivanje ljubomore na indirektan način, odnosno implicitnim metodama, pružilo detaljnije informacije o kognitivnim mehanizmima koji se nalaze u pozadini seksualne i emocionalne ljubomore što može biti prijedlog za buduća istraživanja (Pavela i Šimić, 2012).

8. Zaključak

1. Nisu dobivene statistički značajne razlike u različitim komponentama ljubavi s obzirom na spol ispitanika čime je odbačena prva hipoteza.
2. Nisu dobivene statistički značajne razlike s obzirom na zadovoljstvo vezom ovisno o spolu ispitanika čime je potvrđena druga hipoteza.
3. Dobivene su statistički značajne razlike između mladića i djevojaka s obzirom na emocionalnu vrstu ljubomore, odnosno žene su ljubomornije na emocionalnu prevaru u odnosu na muškarce, dok za druge vrste ljubomore nisu dobivene značajne spolne razlike čime je potvrđena treća hipoteza.
4. Dobivene su visoko i pozitivno značajne korelacije zadovoljstva vezom sa komponentama ljubavi pojedinačno kao i ukupno što bi značilo da što je osoba zadovoljnija u vezi to su razine intimnosti, odanosti i strasti veće. Nadalje, dobivena je pozitivna povezanost zadovoljstva vezom sa emocionalnom ljubomorom što bi značilo da što je osoba zadovoljnija, pojedinac postiže više razine ljubomore na emocionalnu prevaru. Zatim, dobivena je negativna povezanost zadovoljstva vezom sa kognitivnom ljubomorom što bi značilo da osobe koje su zadovoljnije vezom imaju manje razine kognitivne ljubomore dok nije dobivena povezanost sa ponašajnom ljubomorom. Također, dobivena je negativna povezanost sa ukupnom ljubomorom što bi značilo da osoba koja je zadovoljnija vezom postiže manje razine globalne ljubomore. Kada je u pitanju povezanost različitih vrsta ljubomore i različitih komponenti ljubavi, rezultati pokazuju pozitivne povezanosti emocionalne ljubomore sa odanosti, strasti i ukupno ljubavi što znači da što su veće razine odanosti, strasti kao i ljubavi ukupno, to je osoba više emocionalno ljubomorna. Međutim, nije dobivena značajna povezanost sa intimnosti. Nadalje, dobivene su negativne povezanosti kognitivne ljubomore sa intimnosti, odanosti i ukupno ljubavi što bi značilo da što je kognitivna ljubomora veća to su razine intimnosti, odanosti i ukupno ljubavi manje, dok nije dobivena značajna povezanost sa strasti. Naposljetku, nisu dobivene značajne povezanosti ponašajne ljubomore te ukupno ljubomore sa različitim komponentama ljubavi čime je djelomično potvrđena četvrta hipoteza.

9. Literatura

- Acitelli, L. K. i Antonucci, T. C. (1994). Gender differences in the link between marital support and satisfaction in older couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 688-698.
- Acitelli, L. K. (1992). Gender Differences in Relationship Awareness and Marital Satisfaction among Young Married Couples. *Journal of Personality and Social Psychology Bulletin*, 1(18), 102-110.
- Allen, M. R. (2005). *The Evolutionary Psychology of Jealousy in Romantic Relationships: Evidence for a Sexually Dimorphic Response Mechanism in Humans*. Unpublished thesis. Williamstown: Williams College.
- Bartolac, A. (2010). *Rodne uloge, percepcija pravednosti i zadovoljstvo u vezi*. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Sveučilišta u Zagrebu.
- Dujmov, M. (2011). *Ljubomora u romantičnim vezama: odnos s nekim osobnim i relacijskim varijablama*. Neobjavljeni diplomski rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
- Harris, R.C. (2004). Did men and women, facing different selective pressures, evolve different “brands” of jealousy? Recent evidence suggests not. *American Scientist*, 92(1), 62-71.
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 93-98.
- Hendrick, S. S., Hendrick, C., i Adler, N. L. (1988). Romantic relationship: Love, satisfaction and staying together. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 980-988.
- Kalebić, K., Martinović, Dragutin., Milanja, I., Perica, A., i Ćubela, V. (2000). Ljubomora, posesivnost i preferirani stil vezivanja kod zadarskih studenata. Manenica, I. (ed.), *XII. dani psihologije u Zadru* (str. 31-31). Zadar: Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet.
- Katz, J., Kuffel, S.W. i Coblenz, A. (2002). Are There Gender Differences in Sustaining Dating Violence? An Examination of Frequency, Severity, and Relationship Satisfaction. *Journal of Family Violence*, 17(3), 247-271.
- Maner, J.K. i Shackelford, T.K. (2007). *The Basic Cognition of Jealousy: An Evolutionary Perspective*, preuzeto 15.2.2014. s <http://toddkshackelford.com/downloads/Maner-Shackelford-EJP.pdf> .

- Markman, H. J. (1979). Application of a behavioral model of marriage in predicting relationship satisfaction of couples planning marriage. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(4), 743-749.
- Mathes, W.E. i Severa, N. (1981). Jealousy, Romantic love, and Liking: Theoretical considerations and preliminary scale development. *Psychological Reports*, 49, 23-31.
- Pavela, I. i Šimić, N. (2012). Ispitivanje ljubomore modificiranim testom implicitnih asocijacija. *JAHR- European Journal of Bioethics*, 3(6), 417-432.
- Pernar, M. (2010). Ljubav i intimnost. *Medicina fluminensis*, 46(3), 234-241.
- Pfeiffer, M.S. i Wong, P. (1989). Multidimensional Jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 181-196.
- Stenberg, R. J. (1997). Construct validation of triangular love scale. *European Journal of Social Psychology*, 27, 313-335.
- Steinberg, R. J. (1986). A Triangular Theory of Love. *Psychological Review*, 93(2), 119-135.
- Tung, T.P. (2007). *Romantic relationship: Love styles, Triangular Love and Relationship Satisfaction*. Unpublished thesis. Hong Kong: City University of Hong Kong.